

УКРАЇНСЬКИЙ ПОЕТ ІЗ РУМУНІЇ КИРИЛО КУЦЮК-КОЧІНСЬКИЙ У СВІТЛІ МЕМУАРІВ ТА ПОЕТИЧНОГО САМОВИРАЖЕННЯ

У статті здійснено спробу наукового першопрочитання життєвої історії та поетичної спадщини Кирила Куцюка-Кочинського (1910 – 1991). Народжений в Україні, за фахом інженер, він під час Другої світової війни опинився в Румунії, де й прожив до останку; дебютував у літературі 1974 р. Лірика К. Куцюка-Кочинського, як і створена на основі гомерівського епосу фантастична поема “Довге блукання Одиссея” мають автобіографічний підтекст. Вони збагатили українське письменство показом складного внутрішнього світу людини, її суб’єктивних, багато в чому індивідуальних переживань. Батьківщину, рідне поет-емігрант сприймав як фундаментальні цінності, відповідно і страждання, пов’язані з ними, стали провідним лейтмотивом творчості.

Ключові слова: Кирило Куцюк-Кочинський, Магдалена Ласло-Куцюк, Україна, Якимівці, Румунія, мемуари, саморозвиток, поезія, фантастична поема, ліричний герой як *alter ego* митця, страждання, особистісне, драматичне, екзистенційне, гомерівське, творчість як звільнення.

Lidiya Kovalets. Ukrainian Poet from Romania Kyrylo Kutsiuk-Kochynskij in the Light of Memoirs and Poetical Self-Expression

The paper offers the first attempt of summarizing and interpreting the life history and poetic heritage of Kyrylo Kutsiuk-Kochynskiy (1910–1991). Born in Ukraine, a qualified engineer, at the time of the Second World War he found himself in Romania and lived there to the end. The researcher traces the formation of human and creative individuality of this author, his patriotic sentiments, humanistic beliefs, artistic and aesthetic tastes, his reading interests, as they significantly influenced the writer's self-expression. Debating in 1974, K. Kutsiuk-Kochynskiy worked intensely in the field of writing and published more than a dozen books. They enriched the Ukrainian poetry with complex, metaphorical, maybe sometimes excessively complicated presentation of the inner world of a person in exile, full of peculiar and often very individual and subjective associations. It is a lyric of feeling, but also thoughts, although almost without descriptive or narrative components. Kutsiuk-Kochynskiy also worked as a translator. This part of his legacy includes a wide range of historical and literary works that represent a literature of many foreign countries.

K. Kutsiuk-Kochynskiy's poem “Long Wanderings of Odysseus” (1988) stands separately as a kind of autobiography and vivid literary reflection. The traditional (Homeric) plot, motifs and images of the original were rethought in accordance with the new sociocultural reality of the 20th century. They were compared with his own life path shown as a myth. Writing down this myth and the history in the all-Ukrainian and world dimension, the author thus expressed a number of overwhelming problems. They relate to war and peace, the moral, existential essence of man, his life, existential choice, complex relations with other people and civilization.

There is a need to republish in Ukraine at least the selected works by K. Kutsiuk-Kochynskiy, which would contribute to faster return of this writer to his proper place in Ukrainian literature.

Keywords: Kyrylo Kutsiuk-Kochynskij, Magdalena László-Kuťiuk, Ukraine, Yakymivtsi, Romania, memoirs, self-development, poetry, fantastic poem, sufferings, personal, dramatic, existential, Homeric, creativity as emancipation.

*У художникові – джерело творчості
Мартін Гайдеггер*

В одному з листопадових чисел української щоденної газети Нью-Йорка “Свобода” за 1980 рік (а вона своїм девізом мала заклик “Пам’ятайте про Україну!”) з’явилося незвичайне оголошення: шлося про можливість придбати у книгарні “Свободи” цілу низку видань румунського видавництва “Критеріон”, бо “за короткий час кожна з тих книжок буде бібліографічним унікатом” [3]. У переліку запропонованого (а це класика: Григорій Квітка-Оснoв’яненко, Марко Вовчок, Сильвестр Яричевський, Степан Васильченко, тогочасні українські письменники Румунії Василь Клим, Іван Ковач, Микола Корсюк, Орест Масикевич, Михайло Михайлюк, Михайло Небиляк, Іван Ребошапка, Павло Романюк) значилась і датована 1977 роком збірка віршів Кирила Куцюка-

Кочинського “Запах неба”. Домінантний у цій другій книжці немолодого автора пронизливий ностальгійний мотив, думається, якимось вплинув на те, що згодом саме в Нью-Йорку в середовищі української еміграції благословила на світ інша праця К. Куцюка-Кочинського – його фантастична поема “Довге блукання Одисея”, твір із виразним автобіографічним підтекстом. Розкиданий по світу наш люд шукав і знаходив точки дотику; літературна творчість ставала не просто формою оприявлення почуттів, роздумів, сутності конкретного “Я”, а й ставала площиною зустрічей у Ґетевському розумінні слова.

Що ж до К. Куцюка-Кочинського, то його книжки справді здобули статус “унікатів”: навіть у провідних бібліотеках України вони – рідкість. Унікально виявилась і життєво-творча доля цього письменника, перекладача, громадсько-культурного діяча, у якій, попри все, віддзеркалюються долі багатьох, виповнюється те, що К. Ґ. Юнг назвав “душевною потребою народу” [21, 136].

На життєвому терені

Кирило Куцюк-Кочинський (точніше – Куцюк чи навіть Коцюк) народився 1910 р. в селі Якимівцях тодішнього Кременецького повіту Волинської губернії на межі Волині та Поділля (нині це Лановецький район на Тернопіллі). Позаяк із кінця XVIII ст. (до 1918-го) Волинь перебувала у складі Російської імперії, то й майбутньому письменникові було вготоване російське громадянство. Утім ця обставина не зобов’язала поета до жодного прихильного сентименту в бік загребущої “північної сусідки”; навпаки, як зазначила дружина К. Куцюка-Кочинського – відомий український літературознавець із Румунії Маґдалена Ласло-Куцюк – у листі до директора Державного районного архіву смт. Ланівці Тернопільської області Лідії Туревич від 1 травня 1993 року, письменник “Росію не любив, бо загарбала Україну, і російську мову також не любив” [15, 137].

Національна ідентичність К. Куцюка-Кочинського, до речі, доброго знавця й перекладача російської поезії, формувалася в юні роки під впливом родини, сповідуваних батьками духовно-культурних цінностей, які допомогли сформуватися й характерові сина і на все життя прив’язали його до дому й отчої землі. У мемуарах головно М. Ласло-Куцюк, а також брата письменника Омеляна Куцюка затрималось чимало кадрів із того відтинку. Ось вони, четверо синів Андрія та Меланії Куцюків, усі, хто залишився живим з одинадцяти народжених дітей, літнього вечора їдуть із батьком у поле в’язати снопи й орати, а повертаючись додому, співають. Власне, “батько співав, а ми йому допомагали” [20, 125], – напише згодом О. Куцюк. Ось образи діда Михайла, мирового судді й ветеринара-самоука, рідних дядьків Тимофія (він загинув у Першу світову) і Пилипа – оперного артиста, котрий співав у рідній хаті гімн “Ще не вмерла Україна” так, що гасла лампа, а пізніш пам’ятався за фотокарткою, де він грає у сцені з опери “Запорожець за Дунаєм”. Батько майбутнього поета, людина глибокої віри, належав до церковного хору й мав це за честь; народну ж пісню любив безмежно. Про те ж захоплення свого мужа М. Ласло-Куцюк так само пізніше згадуватиме як про велику і сталу любов: “Знав безліч народних пісень і все хотів їх збирати, хотів навіть видати збірник ним оброблених пісень” [15, 139].

Таке гуртове виконання зближувало Куцюків, додавало кожному з них внутрішньої культури. Особливо важливим було естетичне рефлектування через пісню для майбутнього поета, який під впливом змістовної атмосфери ще в дитинстві, думається, почав жити естетичним життям. Уже тоді мала з’явитись підвищена чутливість до внутрішнього світу, власного і чужого, дарма що простір, який довелось освоювати найбільшому відрізковій життєвої дороги, був більше практичним. Шість гектарів землі, інші чесно нажиті статки, а головне – розуміння значущості освіти спонукали батьків вивчити кожного із синів, і

кожному далось у спадок чимало впертості, витривалості та послідовності. Вступивши за матірину порадою до духовної семінарії в Дермані, Кирило пробув там недовго не так через зверхнє ставлення до себе – мужицького сина, як тому, що навчання велося російською, тоді коли “мати вчила його по-українському” [14, 131]. Скупа згадка про вчителя, котрий у семінарії давав хлопцеві читати Шевченка [14, 130], теж дає привід думати про впливовість цієї обставини на раннє українське та суто художнє світовідчуття майбутнього поета, якщо вона закарбувалася в пам’яті й передалася рідним.

Спробувавши себе у столярюванні й не звідавши при цьому смаку, але захоплюючись будівництвом, виявляючи здатність і 30 кілометрів пройти, щоб побачити якусь гарну будову, Кирило сам робить вибір: із твердим наміром вивчитись на будівельника він вступає спершу до Кременецької приватної гімназії імені Івана Стешенка – єдиного на той час українського навчального закладу цілого повіту. Гімназія ця була справжнім осередком національного, українського життя, викладачі – високоосвіченими людьми, котрі знали по кілька мов і багато робили для того, щоби передати свої знання вихованцям. Приблизно тоді ж тут навчаються Оксана Лятуринська та Улас Самчук; майбутній автор “Волині” керує підпільним гуртком “Юнацтво” й навіть випускає із друзями однойменний рукописний альманах. Чи відвідував цей гурток Кирило Куцюк, важко сказати: фотокопії тих півтора десятка сторінок одного із чисел альманаху, які зберігаються нині в Тилявському літературно-меморіальному музеї Уласа Самчука, що в Шумському районі Тернопільської області, не містять його творів. Проте це не означає, що їх могло не бути на інших сторінках видання чи й в інших випусках. Як на мій погляд, важливо, що Кирило Куцюк навчався зі старшим від себе на п’ять літ Уласом Самчуком в одному класі: це засвідчує експонована у згаданому музеї фотокопія сторінки із класного (за 5-й клас) гімназійного журналу за жовтень 1922/1923 навчального року; до речі, вона потверджує дуже ретельне (без пропусків) відвідування юним Куцюком уроків. Так закладався фундамент особистості – зібраної, творчої, надзвичайно працювитої.

Уже в Кременці К. Куцюка не залишає думка про дальшу науку. В автобіографічному романі У. Самчука “Юність Василя Шеремети”, створеному на основі вражень від гімназійного життя, головний герой теж мучиться, бо “не знає, який університет його прийме. <...> У Львові його не приймуть як українця. У Варшаві йому далеко і задорого. Хіба за кордон, до Праги? Там тепер скупчилась еміграція <...>. Там є і Український Вільний Університет, і Подебрадська Господарська Академія” [19, 28]. К. Куцюк, може, і собі подався б у широкий світ, як це зробив згодом автор цитованого твору, коли б не згоріла хата батьків у Якимівцях, а прив’язаність до рідних порогів не була такою міцною. Тож цей випускник гімназії подається опанувувати будівельну справу “на політехніку” до Львова. То був час польської окупації Західної України, “польськість” давала переваги навіть при зарахуванні до навчального закладу. Бажання вчитись, дарма що ледве зводили кінці з кінцями, спонукало хлопця зважити на пораду одного знайомого й доєднати до свого питомого прізвища його польську варіацію.

Чи не перша будова, зведена під орудою самого К. Куцюка-Кочинського 1937-го, через два роки після закінчення інституту і праці деякий час у Заліщиках, – школа в сусідньому з Якимівцями селі Загірцях. Про історію цієї народної будови, загальний ентузіазм, тверезе розуміння її очільника, що це робота “важлива і відповідальна”, як і про батькову підтримку (“Я маю пшеницю, а як не старчить, то продам і поле. Ти знаєш, сину, ця школа – це наша майбутність і воля. Це наші діти” [13, 45]) письменник згодом розповість

у статті “Як будувалась школа в Загірцях” та видрукує її 1988 року в “Літописі Волині” (ч. 15) – збірникові, створеному вихідцями з Волині у Вінніпегу. “Треба бачити той вираз поваги, яким проймався співрозмовник, говорячи про те, що [зводив] не будь-яку будівлю, а українську школу” [6, 147], – читаємо у спогаді професора з Переяслава-Хмельницького Миколи Корпанюка, який знав К. Куцюка-Кочинського особисто. У мемуарі Омеляна Куцюка йдеться також про активну участь брата у спорудженні цегельні та перейнятність усієї родини, зокрема й батька, синовими ініціативами [20, 128].

Романтик, очевидний гуманітарій конкретними справами заходився спростовувати міф про традиційний образ українця, який о тій порі національної історії ще, мабуть, справді більше вирізнявся “недостачею експансивної підприємливості назовні, браком волі здобувати світ для себе, щоб бути в ньому економічно й політично владним чинником” [22, 102]. Осмислюючи наслідки цього браку, відомий український психолог Я. Ярема пов’язав їх із “недержавністю, станом визиску й поневолення”, який звідували українці. Своєю життєвою поведінкою, новою, сповненою самосвідомості, хоч і напруження та втрат, а головне – інтелектуальних, творчих, моральних рис такі, як К. Куцюк-Кочинський, а з ним Є. Маланюк та подібні до них явили нову модель зв’язку українського митця зі світом. Це був новий тип соціальної віддачі, не кажучи про новий тип здобування життєвого досвіду.

Утім поетичне самовираження К. Куцюка-Кочинського розпочнеться набагато пізніше, а з початком Другої світової молодий чоловік, уже одружений, батько, був сповнений мрій про самостійну Україну, “про те, що, може, німці виженуть з української землі більшовиків” [14, 131]. Пору ця – особливо складний час у житті К. Куцюка-Кочинського, пізніше мисленне повертання до неї за своєю частотністю могло дорівнятись хіба до згадок про Україну. На переконання брата Омеляна, Кирило в 1941 – 1944 рр. “перебував у Вінниці і селах Вінниччини в сані священика” [20, 127]. Та й М. Ласло-Куцюк свідчила, що її чоловік, будучи під впливом батька “принципово проти насильства і помсти, [в час війни] відмовився наодріз вступити в ряди УПА, щоб не вбивати людей, а через розбурену війною Україну їздив у попівській рясі з хрестом на грудях” [14, 131]. На Вінниччині в роки війни в К. Куцюка-Кочинського була вочевидь також якась суто адміністративна діяльність, навіть співпраця з новим режимом, яку, з погляду М. Корпанюка, зумовлювало бажання “приносити користь рідному народові, захищаючи його легально від різних бід...” [6, 147]. Під час зустрічі з поетом у Києві влітку 1989 р. М. Корпанюк довідався про чимало деталей. Скажімо, в одному селі на Вінниччині мешканці звернулися до К. Куцюка-Кочинського з вимогою розстріляти групу активістів, котрі “до окупації та під час неї багато шкодили людям, провокуючи безпорядки, які вели до репресивних контрзаходів. Але він, пам’ятаючи батькову науку “Не убий!”, нічого не зміг зробити іншого, як розплакати перед людьми, чим і переконав їх, що не треба мстити, бо і так ми покарані вже були жорстокими чужими силами різних кольорів, але одного духу” [6, 148].

У Вінниці К. Куцюк-Кочинський виявився свідком того, як німці в 1943-му розкопали могилу з масовим (до 10 тисяч осіб) похованням жертв сталінського терору, що, безумовно, дискредитувало радянську владу, як дискредитувало нацистський режим численне поховання в тих самих могилах радянських військовополонених. Так зміцнювались пацифістські настрої майбутнього поета, не кажучи про те, що матеріал для віршів та для поеми про ті події “Подільська голгофа” засідав у свідомості, як цвяшок, і будив тяжку екзистенційну тугу.

Під час відступу німецьких військ із України К. Куцюк-Кочинський на території Румунії спромігся втекти з ешелону, який віз його разом з іншими на роботу

до Німеччини, і тим ніби потвердив тезу Е. Фромма про те, що свободою є усвідомлення як таке, свобода – це самозвільнення людини. Починалась нова ера життя; у вірші “Неповернення” сімдесятичотирилітній поет, прокручуючи в пам’яті калейдоскоп подій, “перстень місяця” бачив у крові, а внутрішній голос усе проказував і проказував: “Вези, вези в незоряні краї, / На чужину, де замерзають стіни...” [11, 13].

Як свідчать спомини тієї ж М. Ласло-Куцюк, долю надовго розлученого з ріднею чоловіка на певний час розділила його друга дружина Синклітика родом із-під Сучави, за фахом учителька. Тож віршовані рядки “сплітався нам весільний коровай / В часи війни на пустирях розлогих” [11, 11] встали з реального життєвого досвіду. Добре знаючи німецьку, маючи в румунській жандармерії брата-полковника, ця жінка (у поемі “Довге блукання Одісея” – Кірцея) не раз рятувала К. Куцюка-Кочинського від небезпеки, адже КДБ передав документи відповідним румунським органам. Тож тавро політичного злочинця, котрий, мовляв, співпрацював із німцями, і тут тяжіло над вигнанцем, змушувало переїздити з місця на місце й навіть ховатись, аби не бути спійманим і переданим московському режимові, що запанував в Україні. Так було з поетом О. Масикевичем, так було з тисячами інших співвітчизників. 1959-го подібне спіткало й К. Куцюка-Кочинського: його засудили до п’ятнадцяти років тюрми, щоправда, через п’ять літ амністували.

Схоже, в’язниця – окрема сторінка в біографії письменника. “У тюрмі його страшенно мучили і били, але він мав дуже сильні нерви і сильний організм і витримав” [15, 137], – розповіла пізніше М. Ласло-Куцюк, в окремому життєписі чоловіка вагомо вказавши на іншу силу, яка, може, і справді допомогла йому вистояти: “Тюрма зробила з Кирила, тоді вже літнього чоловіка, поета” [14, 132]. Сила йшла також від Синклітики (ця жінка після звільнення К. Куцюка не знати чому покине його й подасться до своїх трьох дітей), силою справді була поезія, яка віддавна зріла в несвідомих глибинах Куцюкового “Я” і якій нарешті під впливом авторського самоаналізу та самоосмислення пощастило здобувати форму.

Відтепер висококваліфікований інженер, залучуваний і раніше в Румунії до зведення церков, зокрема й поправи хреста на українській церкві в Кімполунзі, до спорудження шкіл, заводів та фабрик у Сармашелі, Фрасіні, Кімполунзі, Сучаві, згодом у Бухаресті співробітник Тресту промислового будівництва, громадсько-культурний діяч, один зі співзасновників Союзу українців Румунії починає торувати новий шлях; літературна творчість, навіть попри те, що “втомилися весла в житейському морі”, схоже, стає суттю життя. “Він зі мною одружився головним чином тому, що я літератор” [15, 139], – зізнавалась п. Магдалена, згадуючи і про чоловікові захоплення спершу Є. Маланюком, відтак М. Зеровим, Б.-І. Антоничем, М. Бажаном, Ліною Костенко, багатьма іншими поетами, і про особливості входження в літературу незвичайного дебютанта, труднощі його спілкування на початках із молодшими колегами. “Не врахували вони, що він має те, що їм бракує, – величезний запас життєвих пригод, з яких властиво і складається поезія” [16, 142], – писала М. Ласло-Куцюк М. Корпанюкові.

Але не тільки безпосередні враження лягають в основу народжуваних віршів. Брак літературної освіти К. Куцюк-Кочинський надолужує пильним читанням; крім згаданих, у колі інтересів фігурують Г. Сковорода й Т. Шевченко, І. Франко та Леся Українка, М. Рильський і П. Тичина, М. Йогансен і П. Филипович, М. Хвильовий і Ю. Яновський, О. Довженко й О. Гончар. Багато хто із зарубіжних авторів пізнається мовами оригіналів, і їхня творчість так само стає школою. Та й молодших українських поетів Румунії (Ореста Масикевича, Степана

Ткачука, Михайла Небиляка, Миколу Корсюка) К. Куцюк-Кочинський сприймає із цікавістю та повагою – як “окрасу загальноукраїнської літератури” [6, 149].

Так через творчість, через найсильніші переживання відбувалось бодай часткове звільнення душі від “затаєних печалей”, “суму сивокрилого”. Так на крилах поезії повертався в Україну ще один її син.

Поетична творчість як спосіб повернення додому

Якщо не зважати на можливі ранні гімназійні проби пера, то К. Куцюк-Кочинський розпочинав творчий шлях на теренах Румунії з імпровізацій – численних, бурхливих, зрозумілою, українською. В умовах тюремного ув'язнення в чужій державі такі твори були не просто соціально сміливою акцією. “Мистецтво є необхідним розрядом нервової енергії і складним прийомом урівноваження організму й середовища у критичні хвилини нашої поведінки. Тільки у критичних точках нашого шляху ми звертаємось до мистецтва”, – зазначав відомий психолог Л. Виготський [4, 315]. І це був саме такий випадок творчої практики. Літературні імпровізації понадшістдесятилітнього початківця тільки на перший погляд здавалися випадковістю та річчю легкою: будівельна справа мала ту ж природу, що й мистецтво. Російський письменник та філософ XIX ст., один із найбільш ерудованих діячів свого часу Володимир Одоєвський слушно зауважив: “У здатність творити легко не зовсім вірю: в імпровізатора й ці здібності, і ця праця, і весь процес стиснуті, зміщені, зібрані, сконденсовані” [цит. за: 17, 105].

Невідомо, якої тематики були ті вправи К. Куцюка-Кочинського, наскільки відлунувала в них, приміром, рідна фольклорна стихія. З погляду завше суворої та об'єктивної М. Ласло-Куцюк, “спочатку він [Кирило] писав дуже прямолінійно, декларативно” [16, 141]. Однак саме читання, учитування в інших поетів робило народжувані тексти чимраз літературнішими, а суперництво виявлялося стимулом до творчості та елементом співтворчості. І дебютна збірка “Надвечірній заспів” (1974), а за нею інші книжки – “Запах неба” (1977), “Вогні смеркання” (1978), “Непоборна надія” (1981), “Розквіт в буревіях” (1983), “Ліра” (1984), “Рушник на камені” (1985), “Ренесанс закутий” (1986), “Шумлять тополи” (1988), “Довге блукання Одисея” (1988), “Подільська Голгофа” (рік видання невідомий), “Відгук віків” (1989) засвідчили інтенсивність поетичного самовияву автора навіть за майже цілковитої відсутності критичного резонансу в Румунії та й в Україні, зорієнтованість митця (згідно з пастернаківською максимою) не на галас, не на успіх, а на самовіддачу. Ось чому лірика К. Куцюка-Кочинського суб'єктивна, її центральний мотив стосується ліричного героя – *alter ego* митця. Ось чому з формального боку це ледь не завжди перелиті в одіж елегій, медитацій, сонетів, а то й вільних віршів та поезій у прозі ліричні сповіді, монологи, потоки свідомості. У них спершу виявилось чимало прозорої та доволі традиційної біографічної конкретики (“Напився води я з криниці Поділля, / Зірвала із місця мене чужина...” [10, 37], “В моїх очах чорніє рідна хата, / Уб'ють під тином тут, на чужині! / Десять молиться тихцем любима мати...” [8, 12]), проте значно більше індивідуальних емоцій. Власне, це була та ситуація, коли туга, стискаючи “пам'ять серця до нестями”, ставала “джерелом блаженства” [9, 39]. Аляйда Ассман у дослідженні “Простори спогаду: форми та трансформації культурної пам'яті” зазначила: “Мабуть, найсильнішим стимулом для роботи пам'яті була катастрофа руйнації та забуття в середині XX ст. І, як наслідок, наприкінці цього століття, ознакою якого, на погляд європейців, а надто німців, стало небачене вивільнення насильницького знищення, адвокати совісті рушили до місця катастрофи, подібно до Симоніда з римської легенди” [2, 27].

К. Куцюк-Кочинський вирушив у той нелегкий похід раніше, до того ж це був похід Поета! Біографічне, те, що в пам'яті, у цього автора іноді

обросло загадковими, таємничими метафоричними смислами, які непросто розшифрувати, бо картини ці нагадують видіння. Одна з них – “Дивна зустріч” – стосується, вочевидь, події, котра спіткала колись родину (“Від диму наша клуня почорніла, / Прадавні стіни вкрила сліпота, / В пожарищу страшнім усе згоріло. / І застогнала з болю ніч руда” [9, 20]). Однак страшна пригода, здається, – тільки висхідний пункт душевно-емоційного сплеску. Ліричний герой, перебуваючи тієї ночі “в долині за селом”, чи то реанімує видиво пожежі, чи вже по всьому бачить дивну саламандру – істоту, що в середньовічних віруваннях та в магії символізує дух вогню: вона “повзла назустріч”, “крутилася весь час, як в каруселі”, “потім рухнулась, приповзла в садибу”. Найзагадковіше, що ця “плямиста і пекуча жовтизна” (наприкінці вірша “золотом цвяхована істота”), контрастуючи до витвореного М. Зеровим ясного образу “золотом цвяхованої блакиті” Києва, у К. Куцюка-Кочинського має людську одяганку: “закутана у темряви шинелі”. І наслідок не забарився: “Коли земля, багаттям розколота, / На око оберталась більмове, / Ця золотом цвяхована істота / Змінила все на світло степове” [9, 21].

Попри завуальованість, ця апокаліптична картина минулого з містичними символами та алегоріями видається нам ключем для розуміння довжелезного шеругу “вогненних” мотивів та асоціацій у К. Куцюка-Кочинського: “смолоскипи відчаю”, “від слова збудяться вогні”, “від суму сердечного жовта стрепенесь стерня”, “крила вогненні”, “журбу недопалком вже котить вода”; на батьківщині, згідно з віршем “Якимівське небо”, “шлях попелом горить”, та й сам ліричний герой “обвіяний вогнем” і “світла неситий”. Подібного чимало.

Мабуть, і справді, винісши із літ дитинства тривожність як рису характеру, поет услід за улюбленим М. Зеровим міг би повторити його рядки із “Sonnetarium-у”: “Та як нам жить хвилиною легкою, / Коли такий на пам’яті тягар / Речей, обставин, люду і примар / Ліг і лежить нестерпною вагою?” [5, 138]. Але чи таким уже індивідуальним, приватним видаватиметься Куцюкове страждання, коли під візією закутаної в шинелю і страшної у своїх діях саламандри уявити страшну силу советського, відтак нацистського режимів, що приповзла до рідних просторів і за руйнівною поведінкою якої страждально спостерігав ліричний герой уже поодаль, на іншій території – “на краю рову”? У тому й суть, що батьківщину покинулося в огроми її нещастя. Тож чи не із цієї причини спогадування-блукання “по дитинства гонах” рідко коли врівноважені. “Кров’ю відмічено болісний слід”, – каже поет, і ця думка навіть лексично, семантично близька до Олесевого емігрантського “Іду дорогою вигнання, / І по сліду моєму – кров”.

Вірш “Страта кобзарів” – лиш одна жива болісна ілюстрація до думки про глибоку перейнятність К. Куцюка-Кочинського проблематикою українського буття. Ідеться про переказану кимось уже, мабуть, на румунській землі подію – масовий розстріл поблизу Харкова кобзарів, лірників та їх поводитирів узимку 1934-го (“у рік нестач, у місяці голоднім”), коли їх звели зі всієї України до Харкова на з’їзд, а потім по дорозі начебто до Москви вивели на мороз і розстріляли. Звістка про цю жахливу наругу над людьми та їх інструментами, що так само були оголошені Кремлем “класово ворожими” (“і кобзи впали у страшну безодню”), зачепила К. Куцюка-Кочинського до глибини; йому здається, що й досі та “земля могил, тверда й знеможена, / Вогнем горить невимовлених слів...”, страждання інших стає власним стражданням: “І гайвороння кличе неугавно... / І простір дибиться баским конем! / Вростаю я у мученицькі лави, / У сплетення безвихідних дилем” [11, 24].

У вірші “Сивий попіл” (збірка “Ліра”) поет несподівано береться говорити від імені багатьох, подібних до нього:

Докором сильним
взаємно кривавимо душі,
Звуком дотикливо
мучимо втомлену пам'ять,

Мислями нашими
всіємо часові пущі, –
Попелом сивим тривоги
нас болісно плямлять.
[9, 8]

І жодного пошуку виправдань емігрантства! Тож поетові залишалось хіба складати страждання у просторинь віршів (“споглади приборкані поснули, / Я, спустошений, зоставсь один” [11, 32]), а то й просто “зживатись з болінням таємним своїм”. Але хіба втечеш від сумління, коли відчуття гріха тотожне відчуттю смерті: “Приймаю покуту тяжку / І нещадно згораю, / Як скінчиться час, я відчую полегкість вини...” [11, 25].

Очевидно, час – цей “бездоганный загарбник”, а з ним життєвий досвід напrawdę вплинули на розуміння поетом батьківщини, рідних людей, рідних місць і всього, що їх стосується, як фундаментальних цінностей, як спрацювали вони на відносно врівноваження духу, витворення здатності приймати і свою нову територію, загалом увесь стрій нового життя такими, як вони є. “Я вже тут свій”, – написав К. Куцюк-Кочинський у вірші “Останній острів”, а цю вагому фразу подовжило проникливе зізнання авторського “Я”: “Хоч півжиття здорожено в степу, / Цей острів – як сага моя остання” [11, 8]. Зауважмо, що степ тут (певно, що вслід за Є. Маланюком) – Україна в соборницькому значенні, розкинуті в лісостеповій зоні Якимівці, уся первинна територія навіть зі своєю могилою (“в тернині курган мій високий”) – теж степ, один з улюблених образів поета.

Неетнографічний, позбавлений сакралізації, вільний від селянсько-народницьких штампів дискурс української теми визначили, на мою думку, інтелегентська суть автора, його широкий інтелект, особливості художнього мислення. Адже “інтелектуальність літератури, – з погляду Вал. Шевчука, – зумовлюється мірою закладення у твір мислительної енергії” [1, 5]. Думається, фах К. Куцюка-Кочинського, тривала й успішна інженерна практика, вплив дружини – відомого літературознавця Маґдалени Ласло-Куцюк, не кажучи про активний саморозвиток, оригінальне світобачення поета, якраз і розвинули цю енергію, заодно вплинувши на вироблення особливої прикмети письма як образної, метафоричної; за Х. Ортеґою-і-Ґассетом, саме метафора – знаряддя мислення.

Кирило Куцюк-Кочинський з учнями школи своїх рідних Якимівців.
Фото 1989 року. Друкується вперше.

Чимало віршів К. Куцюка-Кочинського засвідчили доволі вправне володіння цим знаряддям; вони нагадують семантичне поле часто з багатьма, на перший погляд, найвіддаленішими й несумісними асоціаціями. Відповідно і тропи, надто метафори, а через них і тексти поета виявляються іноді справді недоступними для декодування. Власне, К. Куцюк-Кочинський збагатив українську поезію складним, подекуди, може, аж невинувато ускладненим показом внутрішнього світу людини, суб'єктивних, багато в чому індивідуальних асоціацій. Це лірика почуття, але й думки, майже без описового чи розповідного компонентів. Часто це не впорядковані роздуми, а висловлені вільно, алогічно переживання, без риторики, з перевагою драматичної (сумовито-мінорної) тональності над ліричною, тобто те, що у своїй основі характеризує краще з лірики ХХ ст.

Марить ніч непоправима.
Світло – мов гірка мета.
Манить сном оця долина,
Пестить місяцем уста.
Тужить мрій тяжке обличчя,
В брамі літери скоблю,
Золоті ворота кличуть,
Там ховають тінь мою.

Блимають всі смолоскипи,
Чути всіх сердець биття,
З небом сірим плачуть липи,
Спів жалоб схилив життя.
Вітер віє по низинах,
Самоту мою здвигне,
Час непримиренний болю
Грізним жалем спалахне

[10, 59].

У наведеному ноктюрні, який так і називається – “Ніч” – і ввійшов до збірки під промовистою назвою “Непоборна надія”, образність щонайменше двопланова, хоча за кожним планом проглядають нові картини. Тут і нічний пейзаж, поданий штрихами, начерково, у романтичному, психологічному річищі, і та ж велика тривога митця, котрий живе вже не так за давним болем і минулим часом, як прийдешнім: лексеми на його позначення “спалахне”, “здвигне” недарма стоять наприкінці. Чи не Україна, київські Золоті ворота нагадують героєві про себе та манять, як нагадує кожна людська одиниця биттям свого серця?.. А може, ворота, брама – символи, межа між часами / епохами / просторами власної історії? Для нас так і залишається невідомістю, де в цьому творі (та й у багатьох інших) закінчується реальність і починається уявлюване, які смисли закладені в текст. Та значно важливіше те, що поет прилучає кожного свого читача, за М. Бахтіним, до свята відродження смислів, він ділиться так своєю мислительною енергією й у цьому, здається, віднаходить звільнення.

Бо це вища мудрість – спромагатися жити з тягарем пам'яті й заодно чути-бачити, як “співає світ у весняній обнові” [8, 43]; як, “торкнувшись серця, пісня лине, / воскресши повівом сильним. / Літає згряя журавлина – цей сонцебризний пілігрим” [10, 98]; як “Піднявся день. / Пливе нектарне мління, / Жагу силкується угамувать...” [12, 15]. Це вища мудрість – ніколи не відмовити нещасному: “Наосліп побіжу, щоб спинити ридання, / Попливу на вітрах, щоб скоріше дійти, / Злину ввись, подолавши уся тяготи, / Бо той клич, бо той сум і мене зазива, / Із каміння вогонь видобудуть слова / І розвіється дивом оте безталання” [9, 40–41]. Такий вектор пориву *ins Blaui* засвідчував душевне багатство ліричного героя, не кажучи про те, що єднав його з людським світом.

Загалом же в цьому психологічно складному просторі, як сказано, домінувала особистісна проблематика, над настроєвою гамою чимраз більше запанувало відчуття тлінності, минушості всього, здається, найлаконічніше оформлене у фразі “Земля від нас відходить...”. Навіть пейзажні замальовки рідко коли

“чисті”, “об’єктивні”, а сповнені авторських емоцій. Водночас тут і світла зажура улюбленої пори року (“Поміж тополь стояти і не йти, / Дивитись, як золотить листя осінь”), і дорогі реалії сільського буття (вірші “Поворот бджіл”, “Жовті покоси” й ін.) та вже інші реалії буття урбаністичного (вірші “Silentium”, “Великомиський експромт”, у центрі якого – “кров’ю і потом споруджений ґрот”). У цій поезії домінує замилювання розміреністю природного плину (“Тополі путь мені загородили, / Одвічний шум, незглиблені сліди, / І колоски буяли, як ліси...”). Натомість вірш “Буря в степу” оприявнює навіть апокаліптичні візії, які так само є частиною того ж плину: “Глядить смерчем обвитий місяць на озера, / Сплітає спрага степу заздрісні химери. / Потріскана земля звергає вже кліщі, / Зненацька пробиваються стрімкі дощі” [10, 97].

Та характерну ознаку поезії К. Куцюка-Кочинського в цьому плані становить інше – неодмінне фігурування елементів пейзажу у психологічно згущених контекстах (“Дні – мов тягуча колючість стерні...”, “Небо димить із кайданів розлуки...”, “Впаду, осліплений від цих заграв, / Схрестивши пальці стомлені на лірі, / Билиною серед пахучих трав”), унаслідок чого написане здобуває немалу художню силу. Без пейзажних асоціацій у К. Куцюка-Кочинського не обходиться, здається, жоден вірш.

Що ж до поезій інтимного плану, то їх у цій спадщині значно менше, ніж про природу; своїми настроями вони чимось нагадують вірші П. Куліша, уміщені в його останній збірці “Дзвін” (1893). Як і його попередник, К. Куцюк-Кочинський уклав у ці твори визначені, перевірені часом почуття. Якщо у книжці “Запах неба” (1977) інтимна “нута” оптимістична (“Я кину сплетений життям вінок / На срібну хвилю почуття тривкого – / Не знищать води чарівний пучок!” [8, 14]), то згодом у поетичній присвяті дружині (збірка “Рушник на камені”, 1984) заговорив більше мінор (“Часу небагато тут, на цій землі...” [11, 41]). У вірші з промовистою назвою “Розлука навесні” з книжки “Шумлять тополі” (1988) навіть “камінь од гарячого суму розпався” [12, 41]. Між цими різними станами душі перебуває й тиха сердечна радість (“Осяйно сповилась в кармінові шати / Глибока і ніжна, неждана любов...” [10, 77]), позбавлена будь-якої еротики пристрасть (“Чудовим, тихим сяйвом світить будень / І розвіває запопадливо листки, / Як довго без любові перебудем, / Яке життя без ласки милої руки” [9, 32]). Або ж: “Ти не відхиляйся, пригорнися ближче / До душі моєї...” [9, 43]. Нечаста з’ява подібних емоцій свідчить про те, що в характері ліричного героя було більше самому ділити скорботу днів і віддаватись їй настільки, наскільки можна.

Утім мислительна енергія К. Куцюка-Кочинського, з кожною новою роботою все більше сповнюючи зміст і форму написаного, знайшла й інший яскравий вихід для своєї продуктивної реалізації. Починаючи зі збірки “Непоборна надія”, митець дедалі активніше опановує простір українського та загальносвітового історико-літературного й культурологічного матеріалу. У колі тих, із ким з українців діалогізує (притім часто не раз) цей автор, виявляються П. Могила й А. Ведель, Г. Сковорода й Т. Шевченко, П. Грабовський і Леся Українка, М. Лисенко й П. Тичина, Б.-І. Антонич і М. Зеров, Л. Курбас і В. Винниченко, О. Довженко й В. Земляк та ін. Цікаво, що ключем до розуміння того чи того твору часто виявляється його назва або ж мотто. Пойменувавши один із перших віршів Кобзарєвої тематики “Шевченко”, К. Куцюк-Кочинський у жодній із тих двох строф безпосередньо не згадав Поета. Він говорить про Канів і про його енергетику, “могутню і тривку” [10, 6], а читач закономірно асоціює її із Шевченковою присутністю тут. У триптихові “Із щоденника Павла Грабовського” з його тричі пригальмованим часоплином виклад від першої особи обертається

довкруг фізичних страждань поета-засланця, передусім його внутрішньої сфери, почуттів до Надії Сигиди та ностальгійних мук, творчих одкровень і сподіванки, що, може, хоч сонце колись привітає його, “блюкача” [12, 35]. Формально відсутнє також ім'я автора “Зачарованої Десни” в сонетному триптихові “Творець”, і тільки присвята (“Пам'яті Олександра Довженка”), а ще згадка про головну ріку дитинства письменника проливає світло на суть речей. Довженко К. Куцюка-Кочинського – передовсім естет, але водночас і жертва сталінського режиму та його головного поплічника – “лезгина броватого”: той “взявсь дешевий хист базарувати, / Злорадно стиснувши в руці батіг” [10, 8]. Жертвою виявився й П. Тичина, котрий юним і талановитим (“чудовий голос”) “не зміг вирватись з твердині”, тож “вкрила силу молода зола” [10, 12]. Автор бере за епіграф моторошний і сповнений страху фрагмент із сонячнокларнетних “Пастелей”: “Укрийте мене, укрийте: Я – ніч стара, / нездужаю”; він широкими мазками інтерпретує атмосферу вірша П. Тичини “У собор”, а головне, власним твором “В соборі” вслід за Є. Маланюком, В. Стусом та ін. по-своєму проказує правду про трагічну долю великого таланту.

Як бачиться, тексти ці розраховані на реципієнта, з яким можна бесідувати. Окремі твори К. Куцюка-Кочинського взагалі позбавлені прямих указівок на персоналії, тоді в них “працюють” спеціальні коди. Наприклад, вірш “Чесність з собою” збагачений, крім промовистого гасла В. Винниченка в самій назві, ще й згадками про його ж, винниченківські, “Щаблі життя” та “Заповіт батьків” [9, 50]. А далі вже черга за читацькою ерудицією, далі – площина зустрічей, яку вимірював Гете і якою вочевидь справді мусить бути література.

Низка віршів про композиторів, художників, духовних діячів теж проливає світло на коло зацікавлень письменника, як дає зрозуміти, що К. Куцюк-Кочинський особливо переймався якимись визначальними, навіть трагічними, часто прикінцевими подіями в житті своїх героїв. Зокрема, у вірші “Артем Ведель покидає Лавру” об'єктом уваги виявляється, може, найдраматичніший, до кінця не з'ясований епізод із життя славетного українського композитора, диригента, співака XVIII – початку XIX ст., а саме той, коли Ведель чи то добровільно покинув Києво-Печерську обитель як її послушник, чи був усунутий керівництвом Лаври і відтак запроторений ним до божевільні. К. Куцюк-Кочинський обирає перше й мотивує вибір прагненням таланту мати свободу, внутрішньою потребою встигнути подарувати людям “сувої нотні скарги своїх безкраїх” [9, 56]. У творі “Згасання Петра Могили” центр поетової уваги спрямовується не на політичні, церковні чи освітні заслуги діяча, до речі, народженого в Сучаві, а на його літературну спадщину, бо тільки літери, тексти створили авторові “гордіobelіски”. Та навіть не вони хвилюють душу вмируючого (як, очевидно, не слава та почесні лежали на думці в самого автора, схильного й у поезії часто розмірковувати на есхатологічні теми): “в мить оту тяжкої благодаті / Згадав із болем материнський дім” [9, 58].

Водночас історико-біографічна поезія К. Куцюка-Кочинського сповнена дивовижної любові до життя, навіть коли йшлося про трагізм тієї чи тієї долі. Яскравий зразок – присвячений пам'яті свого земляка Леся Курбаса вірш “Березіль” із його уславленням завше молодої та всепереможної сили весни, поступу, творчості. Легкі чотиристопні ямби, присутність особливих за семантикою лексичних одиниць та їх сполук (“ясні ворота”, “весна блаженна”, “напруженість майбуття”, “блакитна буря”, “сад”, “березіль”, “просвітлити”, “розбудити”, “гаряче сонце”) породжують відчуття піднесеності та оновлення, на тлі яких прощальна Курбасова емоція “Покину сад, шляхи понурі, / Продзвоню в безвість, мов струна...” [9, 44] сприймається мов світла хмарина на тлі вічності.

І тільки остання строфа, надто два її прикінцеві рядки акумулюють пронизливу тугу людини творчої, повертають читача на грішну землю і змушують думати про тягар земного, може, і суто українського буття: “Збираючи наш бідний посаг, / Несем надію в хорогвах. / Ліси, ліси простоволосі, / Скрізь листя стоптане в очах” [9, 45].

Світовий контекст теж посідав дуже вагоме місце в літературних інтересах К. Куцюка-Кочинського: як “неокласика пов’язувала Україну із світовою культурою” [18, 22], так і поезія єднала українського поета з Румунії та найширшу культурну спільноту. Біблійні мотиви, антична міфологія, Гомер, Вергілій, Овідій, Езоп, Ян Гус і Мартін Лютер, Рубенс і Мікеланджело, Шекспір та Арам Хачатурян, Осип Мандельштам і Анна Ахматова, родоначальник англійської поезії Кедмон, не кажучи про румунів Міхая Емінеску та Йона Крянге, Степана Ткачука та Венеру Антонеску, час від часу стають у центрі інтерпретацій, розмислів, тобто художніх осягнень.

Про те, що й Румунія своєю багатою культурою входила в життєву й творчу долю К. Куцюка-Кочинського, свідчать згадані імена (у вірші “Квіти на могилу Емінеску” автор, звертаючись до великого поета, зізнається: “Підносить дух твоя безсмертна слава” [7, 42]), про бажання бути зрозумілим і суто румуномовному читачеві – двомовні видання двох збірок творів у перекладах Лівії Бакиру, що з’явилися тоді, коли вже зналась румунська, хоч, мабуть, і не так вільно, щоб зважитись на автопереклади. “По-румунськи правильно не навчився”, – згадувала М. Ласло-Куцюк, додаючи посутню для нас фразу: “Шукав лише людей, з якими міг говорити на мові, яку його мама навчила” [15, 136]. Рідною мовою К. Куцюк-Кочинський подав, притім часто вперше, румунських поетів Джордже Баковію, А. Мачедонського та Д. Якобеску, російських Анну Ахматову, Осипа Мандельштама й Андрія Вознесенського, поляків Юліуша Словацького (чи не з огляду на його українське, кременецьке походження), Леопольда Стаффа, Антоні Ланге та Болеслава Лесьмяна, словена Франце Прешерна, угорців Белу Балажа й Аттілу Йожефа, болгар Димитра Полянова, Пейо Яворова, Івана Вазова, німця Крістіяна Моргенштерна, французів Альбера Самена та Поля Елюара, італійця Сальваторе Квазімодо, австрійця Гуґо фон Гофманстала, англійку Едіт Сітуелл та ін. І в цій царині поет залишився відданий своїм художнім уподобанням, тематика, настрої перекладених текстів цілком уписалися в палітру вільної Куцюкової творчості, склавши вже її органічну живу частину.

(Закінчення – у наступному номері)

ЛІТЕРАТУРА

1. *Абліцов В.* Валерій Шевчук: “Чи інтелектуальна поезія Тараса Шевченка?” // Вісті з України. – 1998. – 21 трав. – С. 5.
2. *Ассман А.* Простори спогаду: форми та трансформації культурної пам’яті / пер. з нім. К. Дмитренко, Л. Доронічева, О. Юдін. – Київ: Ніка-Центр, 2012. – 440 с.
3. *Б. н.* Виняткова нагода! // Свобода (Нью-Йорк). – 1980. – 19 листоп.
4. *Выготский А.* Психология искусства / общ. ред. Вяч. Иванова, предисл. А. Н. Леонтьева, коммент. Л. С. Выготского, В. В. Иванова. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва: Искусство, 1968. – 576 с.
5. *Зеров М.* Та як нам жити хвилиною легкою... // *Лаврінченко Ю.* Розстріляне відродження: Антологія 1917–1933: Поема – проза – драма – есей. – Київ: Смолоскип, 2002. – С. 138.
6. *Кортанюк М.* Один літній день з Поетом // *Ковалець Л.* З українсько-румунських літературних теренів: статті, рецензії, інтерв’ю, архівні документи. – Чернівці: Букрек, 2014. – С. 144–156.
7. *Куцюк-Кочинський К.* Відгук віків: двомовне видання / пер. Лівії Бакиру. – Бухарест: Літера, 1989. – 55 с.
8. *Куцюк-Кочинський К.* Запаха неба: поезії. – Бухарест: Критеріон, 1977. – 47 с.
9. *Куцюк-Кочинський К.* Ліра: поезії. – Бухарест: Критеріон, 1984. – 60 с.
10. *Куцюк-Кочинський К.* Непоборна надія: поезії. – Бухарест: Критеріон, 1981. – 103 с.
11. *Куцюк-Кочинський К.* Рушник на камені. – Бухарест: Літера, 1984. – 112 с.

12. *Куцюк-Кочинський К.* Шумлять тополи: поезії. – Бухарест: Критеріон, 1988. – 68 с.
13. *Куцюк-Кочинський К.* Як будувалась школа в Загірцях // Літопис Волині: збірник волинезнавства [Канада, Вінніпег]. – 1988. – Ч. 15. – С. 44–49.
14. *Ласло-Куцюк М.* Життєпис Кирила Куцюка-Кочинського // *Ковалець Л.* З українсько-румунських літературних теренів: статті, рецензії, інтерв'ю, архівні документи. – Чернівці: Букрек, 2014. – С. 130–134.
15. Лист Магдалени Ласло-Куцюк до директора Державного районного архіву смт. Ланівці Тернопільської області Лідії Туревич від 1 травня 1993 року // *Ковалець Л.* З українсько-румунських літературних теренів: статті, рецензії, інтерв'ю, архівні документи. – Чернівці: Букрек, 2014. – С. 135–139.
16. Лист Магдалени Ласло-Куцюк до українського науковця Миколи Корпанюка (без дати) // *Ковалець Л.* З українсько-румунських літературних теренів: статті, рецензії, інтерв'ю, архівні документи. – Чернівці: Букрек, 2014. – С. 140–143.
17. *Медведев П.* В лабораторії писателя. – Ленинград: Сов. писатель, 1971. – 392 с.
18. *Неврлий М.* Поет боротьби й вселюдських ідеалів // *Маланюк Є.* Земна Мадонна: вибране / передн. слово, спогади, прим., бібліографія, упоряд. М. Неврлого. – Братислава, 1991. – С. 6–34.
19. *Самчук У.* Юність Василя Шеремети: роман. – Мюнхен, 1947. – 167 с.
20. Спогади брата Кирила Куцюка-Кочинського, жителя с. Загірці Лановецького району Тернопільської області О. А. Куцюка // *Ковалець Л.* З українсько-румунських літературних теренів: статті, рецензії, інтерв'ю, архівні документи. – Чернівці: Букрек, 2014. – С. 124–129.
21. *Юнг К. Г.* Психологія та поезія // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. Марії Зубрицької. – 2-ге вид., доп. – Львів: Літопис, 2001. – С. 119–137.
22. *Ярема Я.* Українська духовність у її культурно-історичних виявах // Я. Ярема: [зб. праць] / упоряд., ред. і прим. С. Яреми. – Львів: Вид. центр АНУ ім. І. Франка, 2003. – С. 39–108.

Отримано 2 травня 2018 р.

м. Чернівці

ПАМ'ЯТКА ДЛЯ АВТОРІВ

Журнал “Слово і Час” висвітлює питання історії, теорії та сучасної практики літературного руху, культурного життя. Виходячи із принципів об'єктивності і плюралізму, редакція не вважає за обов'язкове поділяти всі погляди й положення авторів, завдяки чому зберігає і природний ґрунт для конструктивної полеміки.

Неодмінні вимоги до матеріалів, що подаються на розгляд редколегії, – достеменність наведених фактів, посилань на всі використані джерела, точність у цитуванні.

Статті та інші матеріали (крім листів) подаються до редакції українською мовою, обсягом не більше друкованого аркуша; примітки розміщуються внизу сторінки.

Статті подавати на електронному носії як текстовий файл без переносів у словах у редакторі Microsoft Word (шрифт Times New Roman, 14-й кегль, міжрядковий інтервал 1,5); можна надсилати електронною поштою: slovoichas@ukr.net.

Список використаної літератури в алфавітному порядку подається в кінці статті із зазначенням видавництва, року видання й загальної кількості сторінок; посилання розміщуються в тексті у квадратних дужках: [номер видання у списку, стор.].

До статті обов'язково додається ім'я і прізвище автора, анотація із ключовими словами українською, російською (600–800 знаків) та англійською (1800 знаків) мовами, а також шифр УДК.

Докладніше про оформлення матеріалів – на сайті:

sich.inlan.gov.ua/vymohy.html